

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Факультет журналістики, реклами та видавничої справи
Кафедра журналістики, реклами та медіакомунікацій

Курсова робота

на тему: «Повітряні тривоги, російські ракети, «шахіди»...»: про правила
життя в умовах воєнної реальності (журналістські матеріали)»

Студентки 2 курсу
денної форми навчання
спеціальності 061 «Журналістика»
Унгурян Юлія Валеріївна

Керівник старший викладач Червінчук А.О.

Оцінка за шкалами:

національною _____
ECTS _____ Кількість балів: _____

Члени комісії

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
ЖУРНАЛІСТСЬКІ МАТЕРІАЛИ.....	5
ВИСНОВКИ.....	23
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Війна, яка розпочалась в Україні дев'ять років тому та перейшла до гострої фази у 2022 р., повністю трансформувавши українську дійсність та українське суспільство, значно змінила пріоритети та актуальність тем, які має висвітлювати нинішнє покоління журналістів. Постійні та вже звичні повітряні тривоги, російські ракети та «шахіди», раптові обстріли та нові правила існування в умовах воєнної реальності є тією об'єктивною дійсністю, в якій змушений існувати кожен з нас. Але просто фіксувати наявність цих явищ — недостатньо. Потрібен глибинний їх аналіз, висвітлення нюансів та специфіки, розкриття тайн та прихованих аспектів, аналіз явищ та їх наслідків. Журналіст завжди має орієнтуватись на потреби суспільства не лише в інформуванні щодо подій, але й у демонстрації цих подій в їх повному, об'єктивному та цілісному вигляді, без заангажованого чи недобросовісного підходу до демонстрації суспільству якихось болісних та неоднозначних тем, які мають вплив на Україну та українців, включаючи з тими, що виїхали за межі країни та змушені робити висновки про стан подій на її території лише з журналістських та інформаційних матеріалів, які трапляються їм до рук. Саме тому висвітлення обраної теми та створення журналістських матеріалів в її межах варто вважати справді **актуальним**.

Мета курсової роботи — репрезентувати специфіку життя українців в умовах повномасштабної війни в Україні, підготувавши серію журналістських матеріалів.

Відповідно до мети були сформульовані наступні завдання:

- 1) попередньо дослідити обрану тему та сформулювати в її межах теми для створення журналістських матеріалів, обрати жанри журналістських матеріалів;

- 2) розкрити конкретний досвід життя в умовах воєнної реальності, провівши інтерв'ю;
- 3) написати аналітичну статтю обрану тему (на прикладі Запоріжжя);
- 4) здійснити огляд матеріалів всеукраїнських ЗМІ.

Об'єктом дослідження є нові правила життя в умовах воєнної реальності.

Предмет дослідження — технологія підготовки журналістських матеріалів (інтерв'ю, статті, огляду ЗМІ) на обрану тему.

Методи дослідження: інтерв'ю (розкриття теми за допомогою конкретної історії); методи аналізу та синтезу (при опрацюванні отриманого матеріалу); вибірки (при пошуку матеріалів на обрану тему).

ЖУРНАЛІСТСЬКІ МАТЕРІАЛИ

Стратегії виживання під окупацією: досвід Василевської волонтерки

Відсутність повітряних тривог та будь-яких попереджень про загрозу, серйозні організаційні проблеми місцевої влади, російські ракети та війська, терор і залякування: про правила життя в умовах окупованого міста розповідає жителька міста Василівки Запорізької області (волонтерка, член родини ветерана АТО).

Місто Василівка Запорізької області стало наразі дуже відомим, але, на жаль із зовсім не радісних причин. Це те саме місто, по якому проходить кордон розмежування з захопленими територіями Запорізької області; те саме, в якому годинами, а то і днями простоювали й продовжують простоювати багатотисячні живі колони з біженців; в якому на блокпостах зникають люди, та в якому облаштували одну з найбільших катівень в межах окупованих територій південного сходу. І хоча наразі у мешканців Василівки вже починає з'являтися більш-менш стабільний Інтернет, багато подій та новин все ще залишаються невідомими широкому загалу читачів. Про деякі з них розповість наш сьогоднішній гість.

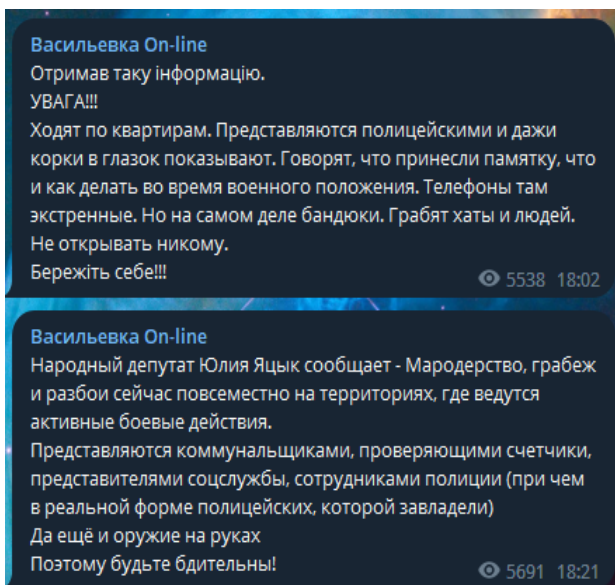
Жодної підготовки

Для нашої родини війна почалась ще у 2014 році. Мій чоловік відправився добровольцем в АТО (*Антитерористична операція, більш пізня назва ООС, Операція об'єднаних сил*), я сама декілька разів виїздила на «нуль» (*лінія фронту*) як волонтер, а ще ми з мамою та дочкою плели сітки, по можливості доєднувались до різних волонтерських акцій та громадянських ініціатив. Тому коли почалось повномасштабне вторгнення — це не застало нас зненацька.

У лютому, ще до початку безпосереднього вторгнення, ми з чоловіком штурмували наш, місцевий військкомат. І продовжили робити це аж до того часу, як наше місто не було захоплене. Не можу сказати, що нас не взяли

тому, що добровольців було забагато, чи тому, що ми не підходили за станом здоров'я (чоловік отримав інвалідність в АТО) чи віком — не брали взагалі нікого. Нас і тих, хто ще приходив туди з тією ж метою, або постійно відсиляли за будь-яким приводом, або обіцяли передзвонити, або видумували ще якісь відмазки. Спочатку це тільки викликало нерозуміння.

Лише згодом ми дізнались, що проблема мала куди більш глобальний вигляд. Деякі чоловіки жалілись і між собою, і в соціальних мережах, що самі ходили до міської влади з пропозицією якось почати підготовку до можливого наступу російських військ: копати окопи, чи варити «їжаків» (*металева протитанкове загородження*), чи виконувати будь-яку потрібну роботу, навіть з власних матеріалів, але їх так само відправляли додому ні з чим. Десь в числах 26-27 в якомусь не дуже поширеному серед звичайного місцевого люду телеграм-каналі нібито від влади поширювались заклики нести їжу, воду та речі побутового вжитку для хоч якогось облаштування невеличкого загону територіальної оборони, яку відправили до нашого міста з Запоріжжя. Серед них не було жодного місцевого, а у самих хлопців майже не було ані спорядження, ані техніки. Нічого. І коли почались обстріли міста, виявилось, що і сирени повітряної тривоги у нас теж немає. Точніше вона була зламана, її щось там поремонтували, два чи три рази вона повила (лише в центрі міста, і навіть там її не всі чули), і на цьому справа завершилась. Місто не було готовим геть зовсім, навіть мінімально.

З початком обстрілів почали вилізати й інші проблеми. Наприклад, мародерства. Так, на жаль, мародерили й ті, кого ми вважали за «своїх» (і які, зрештою, всі виявились прихильниками «руського мира», що взагалі не викликає подиву). В тій же групі в телеграмі, до якої з запізненням (вже в березні)

доєдналась і моя родина, як виявилось, викладали попередження про те, що ходять прямо по хатах, але з нами, на щастя, нічого такого не відбулось. Точніше як — приходили, стояли під воротами, заглядали, прицінювались до собак (у нас в родині їх багато). Один раз, вже під окупацією, десь наприкінці березня чи на початку квітня, точно не пам'ятаю, дочка вночі вигнала з нашого городу якогось підозрілого чоловіка, який явно не міг опинитись там випадково. Дякувати Богові, що її вівчарка виглядає та гавкає дуже загрозово, а то хто знає, чим це могло обернутись.

Активні бойові дії велись у Василівці десь з 26 лютого до перших чисел березня. Точно сказати важко, бо якщо спочатку ми хоч якось могли стежити за ситуацією, то потім місто залишилось без електрики, а ми — без новин, а згодом і без їжі, газу, води та будь-якого зв'язку із зовнішнім світом. Пам'ятаю, що 7-го березня дали світло і ми змогли зарядити нарешті телефони і зв'язатись з рідними. Приблизно тоді з'ясувалось, що організаційні проблеми продовжились, хоч і набули іншого вигляду. Ніхто не знав, де, коли та як буде роздаватись гуманітарна допомога (про її кількість та якість варто написати окрему статтю, повірте мені на слово), де та коли будуть щось ремонтувати, чи організовувати допомогу, евакуацію та інше. Більшість магазинів та аптек були зачинені, і всі ми змушені були виживати лише за рахунок власних запасів, консервації, домашньої скотини (у кого вона взагалі була).

Важкі часи

Це були дуже важкі часи. Насправді ми змогли пережити їх та хоч якось витримати не завдяки місцевій владі, а лише силами самих василівців. Потрохи-помалу була створена місцева група активістів, в яку увійшли також і члени моєї родини, і які через новий телеграм канал (*він зараз називається «ПІВДЕНЬ ЧАТ»/Василівка*) змогли самоорганізуватись, волонтерити, допомагати одне одному, передавати критично важливу інформацію.

Ми практично вчилися виживати — фільтрувати воду з ріки чи дощову, готувати на багаттях, тестувати на собі методи народної медицини, знаходити місця, де можна було здобути хоч трошки їжі, корму для тварин чи ліків.

Як виявилось, довіряти не можна нікому, навіть родичам, не кажучи вже про сусідів. Деякі одразу переходили на сторону росіян, деякі вели подвійну гру, деякі вчиняли ще гірше. Були й ті, хто наживався на чужому горі. Я зараз не буду перераховувати ані представників влади, ані людей, які активно співпрацювали з окупантами, оскільки цим має займатись СБУ (але доказів цих зрад василівці зібрали вже достатньо), але, сподіваюсь, вони розуміють, що нічого приховати та відмазатись у них вже не вийде.

Особливо складно приходилось волонтерам, активістам та ветеранам АТО (ООС) та членам їх родин. Полювали навіть на адмінів телеграм-каналу. Доводилось постійно шифруватись, не казати зайвого, не видавати себе ані словом, ані ділом, майже партизанити. Виходило не завжди, бо ми просто не могли, наприклад, не допомагати колонам з Маріуполя, яких тримали на виїзді з нашого міста та морили голодом. В таких випадках більшість активістів та небайдужих одразу ж потрапляли «на олівець».

Зрештою ситуація стала настільки небезпечною, що довелось залишити місто. Це сталось на третій місяць окупації. Моя родина вибиралась з великими складнощами, своїм ходом, і задля безпеки багатьох людей я не буду уточнювати як саме і якими шляхами ми це робили. Це — тема для розмови після завершення війни. Головне, що нам все вдалось і зараз всі ми знаходимось у відносній безпеці — якщо така можлива в прифронтовому місті Запоріжжя.

Правила виживання

За підсумком можу сформулювати власні правила виживання в окупації, які, втім, дуже сподіваюсь, що нікому не знадобляться вже найближчим часом.

1. Нікому не довіряти, крім найближчих членів власної родини. Менше слів, менше спорів, навіть в компаніях «своїх». На жаль, часом

трапляється так, що позитивна та патріотична людина, яка нібито широко тебе підтримує, або навіть волонтер насправді виявляється перебіжчиком, який лише грає цю роль, щоб зібрати інформацію про “неблагонадійних” та «ждунів ЗСУ» (як вони самі це називають).

2. Їсти можна майже все, при правильному підході. Особливо актуально зараз, коли потрохи теплішає, з’являється трава та скоро вже будуть перші плоди. Згадайте досвід наших бабусь та дідусів, що пережили голодомор, чи зверніть увагу на тих же китайців, що вживають у їжу все, що можливо. Собачий корм, собачі консерви, наприклад, дуже непогано смакують з макаронами. Але, звісно, без фанатизму, бо отруєння без ліків та можливості доступу до лікарів — не найкраща у світі річ.

3. Подбайте про запаси та правильне їх зберігання. Якщо є можливість здобути чогось трішки більше, аніж ви розраховували — зробіть це (тільки якщо це, звісно, не залишити голодним чи не прирече на смерть когось іншого). Не менш важливо правильно зберігати запаси, а інакше ви можете приректи власну родину і на голод, і на вже згадуване отруєння.

4. Привчайтесь здобувати інформацію (і не панікувати, якщо немає доступу до Інтернету) та оцінювати її критично. Не вірте на слово, перевіряйте, аналізуйте, критикуйте. Менше говоріть, але більше слухайте. Цей талант просто надважливий для виживання в окупації, серйозно.

5. У першу чергу покладайтесь на себе. Не очікуйте, що хтось прийде та нагодує чи порятує вас. Всі ми віримо в ЗСУ, в наших волонтерів, але правильно кажуть в народі: «На Бога сподівай, але й сам не плошай». Українці – народ дуже винахідливий та працьовитий, тому це тільки спочатку страшно, а потім звикаєш та сам дивуєшся своїм досягненням. Та і ці навички обов’язково згодяться на післявоєнні часи.

6. Не співпрацюйте з ворогом, не ведіться на обіцянки та подарунки. Зовсім не взаємодіяти з ним, звісно, не вийде, але спробуйте мінімізувати цю взаємодію. І ще дещо — якщо ви їм підігруєте, піддакуєте чи погоджуєтесь, це все одно жодним чином не захистить вас ані від підвалу, ані від насильства, ані від розстрілу. Сперечатись та провокувати теж не слід. Мінімум слів, мінімум взаємодії (якщо це можливо).

7. Не втрачайте віри в Україну та ЗСУ і готуйтесь до деокупації (безпечні схованки, запаси їжі та ліків, ліхтарики, сірники, ковдри — згадайте, чого вам не вистачало в часи початку окупації та зрозумієте, що варто підготувати в першу чергу).

Напевно, це все, що я поки що можу сказати. Сподіваюсь, у всіх нас ще буде можливість безпечно розповісти свої історії після того, як закінчиться війна. А закінчиться вона, безперечно, нашою перемогою. Слава Україні!

Юлія Унгуран

Щоденні виклики прифронтового міста

Всі прифронтові міста України наразі стикаються з багатьма щоденними викликами, які перетворюють життя їх мешканців на справжні тортури. Звісно, в кожному з них проявляються власні, характерні саме для них особливості, але якщо розглянути приклад одного, то можна отримати загальне уявлення про ситуацію в цілому. І на цей раз яскравим прикладом стане місто Запоріжжя — обласний центр частково окупованої Запорізької області, колыска українського козацтва.

Задля отримання більш повної, точної та актуальної інформації, ми звернулись за коментарем до експерта: капітана ДСНС Ігоря Мирославовича Павелко. Саме він допоміг нам створити топ-три найбільш значущих проблем міста, з яким воно стикається зараз, станом на початок квітня 2023 року.

Проблема 1. Обстріли. Звісно, що таке ворожі обстріли — змогли відчувати на собі жителі навіть найвіддаленіших регіонів нашої країни. Але уявіть тепер, що вони відбуваються щодня або майже щодня. Це не тільки та й навіть не стільки страшно (людській психіці взагалі властиво звикати навіть до найжахливіших речей), скільки приносить дуже багато характерних проблем та негативних наслідків. Постійна небезпека та можливість загинути буквально будь-якої миті, проблеми з електрикою, обігрівом, електротранспортом, та і час від часу з транспортом взагалі, руйнування магазинів, лікарень, дитячих садочків та шкіл, пошкодження важливих інфраструктурних об'єктів, небезпека від пожеж та вибухових хвиль «прильотів» по сусідству — це далеко не повний список того, з чим стикаються запоріжці на регулярній основі. Причому ситуація ускладнюється тим, що ніколи не можна вгадати, які райони, які об'єкти чи який час доби знаходяться в межах більшої або меншої безпеки. Не існує ані графіків чи розкладів, ані жодних гарантій того, що в якості чергового «військового

об'єкта» не виступить звичайний житловий будинок чи взагалі ресторан у віддаленій частині міста.

Ігор Павелко зазначив: *«Близькість до лінії фронту означає не тільки постійну можливість обстрілів, але й можливість повторних, багаторазових обстрілів, більш важке та різноманітне озброєння, більша кількість снарядів, випущених одночасно. На жаль, одними лише с300 Запоріжжя не відбувається. Використовуються і «Кинджали», і авіаційні бомби, і багато інших видів снарядів.*

Також варто врахувати і те, що влучання в такі об'єкти критичної інфраструктури, як ті ж електростанції, призводять не тільки до відсутності світла. Навіть прості стрибки напруги можуть спричинити багато лиха, наприклад, вивід з ладу апаратів надання медичної допомоги».

Найгірше полягає в тому, що навіть максимальне дотримання правил безпеки чи знання всіх алгоритмів дій при екстремальних ситуаціях, наявність тривожних валізок чи дипломів з курсів надання першої медичної допомоги не врятують ані від прямого влучання ворожого снаряду, ані від вторинних факторів ураження (*обвалу, пожежі тощо*). І з усвідомленням цієї сумної істини доводиться прокидатись кожного ранку та лягати спати кожного вечора, щиро сподіваючись на те, що до цього «наступного ранку» таки вдасться дожити.

І, звісно, це ще не все.

Не дуже, здавалося б, очевидна, проте об'єктивно реальна проблема прифронтового міста полягає в тому, що росіяни мають фізичну можливість (і, як показує практика, бажання) навмисно дочекатись, щоб на територію постраждалого об'єкту прибули рятувальники, медики чи комунальники, і обстріляти його знов, з чітким наміром задіти саме цих надважливих спеціалістів, без яких існування будь-якого міста не можливо навіть в мирні часи, не кажучи вже про часи війни. В одному тільки Запоріжжі за ці 13

важких місяців загинули або були поранені більше десятка рятувальників (**за офіційними даними ДСНС від 20 березня 2023 року 68 рятувальників загинуло та ще 201 отримали поранення через дії росіян. Про це розповів голова Державної служби з надзвичайних ситуацій України Сергій Крук в ефірі інформаційного телемарафону*).

«Повторні обстріли також викликають затримку виїзду персоналу, продиктовану великою небезпекою повторного ураження. Навіть коли рятувальники та медики ризикують власним життям, це все одно призводить до втрати цінного часу. Постраждалий може загинути під час руху до умовно безпечної зони чи навіть фізично доступної зони паркування тих же карет швидкої допомоги», — наголосив **Ігор Павелко**.

Особливу увагу росіян під час обстрілів, на жаль, також не рідко привертають волонтерські хаби, черги за гуманітарною допомогою, а також колони біженців, що час від часу формуються на виїзді з міста. Як приклад можна навести акт тероризму, який відбувся в Запоріжжі 30 вересня 2022 року.

«Це — не випадкове влучання. Колонна знаходилась буквально в суттєвому віддаленні від будь-яких об'єктів інфраструктурного чи військового значення. Це — свідомий акт тероризму», — зазначив експерт.

Проблема 2. Відсутність достатнього контролю за діями влади та «не на часі» вирішення актуальних проблем міста

Керування прифронтовим містом — завдання і справді надскладне та вимагає дуже відповідального підходу. А ще чималого контролю.

Як показала практика, дуже часто буває так, що озвучені дії місцевої влади насправді виявляються лише фікцією або імітацією реальної діяльності. Про скандали з розкраданням гуманітарної допомоги в Запоріжжі не чув хіба що глухий, але, на жаль, одним лише цим справа не обмежується. Так, наприклад, через недоцільне використання фондів міста запоріжці не

мають достатньої кількості сховищ, не кажучи вже про доступність та якість тих, що існують насправді. Постраждали від обстрілів постійно стикаються з проблемою відсутності фінансової допомоги, компенсації чи хоча б сприяння тимчасовому розселенню постраждалих, хто залишився без житла. Комунальники змушені купляти спорядження та уніформу за власний кошт, медики — через волонтерів власноруч здобувати рідкісні, але дуже потрібні препарати. На підтримку родин загиблих спеціалістів, роботою яких місто взагалі залишається на плаву, люди також збирають власноруч. І це попри те, що фінансується Запоріжжя зараз набагато більше, ніж раніше. Не можна не пригадати такі резонансні події, як скандал із вартістю модульного укриття (в Запоріжжі їх встановлювали за вартістю в 400-450 тис. грн., тоді як точно такі ж моделі укриттів у Львові коштували трішки більше ніж 200 тис. гривень), або з допомогою постраждалих від обстрілів (у порівнянні — коли мер міста Дніпро видавав людям, що втратили своє житло, по мільйону гривень, в Запоріжжі з боєм можна було добитись 5-6 тис. гривень, і ті дістались далеко не всім).

І все це не кажучи вже про такі «болючі» для містян події, як майже рейдерське захоплення Запорізької міської лікарні № 5, або шкідливі викиди місцевих підприємств, що в рази перевищують допустимі, та бездіяльність влади з приводу яких тягнеться вже багато місяців без жодного успіху та позитивних перспектив на майбутнє.

Ігор Павелко зазначив: *«Є офіційно встановленим та зареєстрованим фактом, що заводи Коксохім та Абразів на вихідні та в нічний час викидають у повітря шкідливих речовин понад норму, що створює дуже небезпечну для здоров'я людей ситуацію. Але одними ними перелік порушників екологічної безпеки міста, на жаль, не обмежується».*

Проблема 3. Нерозуміння мешканцями міста правил безпеки під час війни. Так, навіть зараз, понад рік потому після початку

повномасштабного вторгнення, Запоріжжя все ще стикається з такими характерними та болісними проблемами, як нерозуміння людьми наслідків власних дій. В мережі все ще з'являються фото та відео з місцями прильотів (причому навіть на офіційних каналах ЗМІ, які взагалі-то мають піддаватись значно більшому контролю та адекватній цензурі), люди в чатах відкрито діляться координатами як об'єктів влучання, так і волонтерських хабів чи розміщення військової техніки.

«На жаль все ще маємо справу з такими порушеннями закону, як передача відомостей в чат-боти росіян за гроші (з наймом дітей), а також використання авторегістраторів, за допомогою яких фіксуються результати влучань, і які вважаються забороненими для використання — в межах прифронтового міста так точно», — зазначив експерт.

Що вже казати про порушення правил комендантської години чи поводження під час сигналів повітряної тривоги чи навіть звуків близьких вибухів. Вже згадуване вище звикання психіки до найжахливіших речей та сприйняття їх як чогось менш критичного та небезпечного не може слугувати виправданням недбалості, яка об'єктивно може привести (та й часто приводить) до насправді жахливих наслідків. І що ще гірше — необхідність боротись з «випадковими шкідниками» часто відволікає поліцію та СБУ від пошуків справжніх перебіжчиків, ворожих агентів та диверсантів, яким занадто легко загубитись серед недолугих обивателів.

Здавалося б, кому, як не жителям прифронтових міст, повинні бути зрозумілими такі очевидні істини, але, як показує практика, рівень загальної громадянської свідомості значно відстає від актуальних потреб суспільства.

Юлія Унгурян

Як авторитетні видання висвітлювали тему зливу секретних матеріалів Пентагону щодо весняного контрнаступу ЗСУ

Робота журналіста під час війни є набагато складнішою та відповідальнішою, аніж у мирні часи. Часто саме від ЗМІ залежить те, чи дійде та, чи інша інформація до аудиторії, в якому контексті вона буде подана та як саме буде сприйматись. Хоча етичний кодекс журналіста вказує на те, що працівники цієї сфери мають бути максимально незалежними та незаангажованими, ми, на жаль, не можемо не констатувати того, що вони часто все ж стають частиною інформаційного фронту, свідомо чи підсвідомо підігруючи тій чи іншій стороні.

Задля перевірки того, який саме вклад здійснює сучасна українська журналістика, чи формує вона медіаграмотність українців чи, навпаки, призводить до панічних настроїв, ми провели огляд декількох всеукраїнських ЗМІ. В межах огляду репрезентації тему зливу секретних матеріалів Пентагону (щодо весняного контрнаступу ЗСУ), були обрані матеріали за 7-9 квітня, і з таких джерел, як «ВВС: Україна» (найбільш авторитетне видання) та інтернет-видання «Українська правда» (pravda.com.ua), яке відображає найхарактерніші тенденції сучасних всеукраїнських Інтернет ЗМІ такого ж типу.

Отже, суть полягала в тому, що **4 квітня 2023** року в Інтернеті з'явилась інформація про витoki секретних даних Пентагону — документів, в яких нібито містились відомості щодо контрнаступу та потреб ЗСУ. Про цей виток стало широко відомо лише **7 квітня**, і саме з **7 по 9 квітня** відбулось активне висвітлення цієї теми в Українських ЗМІ.

Перше, що ми помітили, вивчаючи обрані для огляду ЗМІ, було те, що всі журналістські матеріали не тільки дублювали одне одного за посилком та

контекстом, але й часто повністю копіювали і зміст, і навіть назву та ілюстрації.

Наприклад, матеріал під заголовком: *«У Зеленського прокоментували "зливи" документів: Типова гра російських спецслужб»* зустрічається у таких виданнях, як: «Європейська правда», «Українська правда», «Українські новини», «Рубрика», «Dausom.com.ua» та багатьох інших джерелах (див. Додатки).

Максимум трансформації назва зазнала у *варіанті «В Офісі Президента прокоментували "зливи" документів: Типова гра російських спецслужб»* (у виданнях «Українські новини» та «Рубрика»). Також не дуже суттєвою була трансформація власне матеріалу, якщо взагалі була. Так, наприклад, в «Рубрика» змінили оформлення тексту, виділивши головні думки візуально та використала скріншот з офіційного Твіттер-акаунту Михайла Подоляка, а в «Dausom» використовувався скріншот з сайту «The New York Times».

Цей приклад є дуже показовим та наочно демонструє, чому саме нами було обране тільки одне Інтернет-видання **«Українська правда»**, оскільки переважна більшість ЗМІ просто дублює матеріал одне одного, вносячи мінімальні зміни або обходячись і зовсім без них. Це, насправді, є дуже негативною ознакою якості журналістської роботи в сучасному українському медіапросторі.

Отже, в межах обраного періоду часу, з **7 по 9 квітня 2023 року**, у виданні **«Українська правда»** матеріали на тему зливу інформації Пентагоном випускались десять разів: *«У соцмережі "злили" частково змінені документи США і НАТО про підготовку наступу України — ЗМІ»*, *«В ОП кажуть, що злиті в мережу матеріали про український контрнаступ — підробка РФ»*, *«ГУР: Злитий в мережу "план контрнаступу" — фейк і спецоперація Росії»*, *«Зеленський провів Ставку:*

зосередились на діях росіян, недопущенні "зливу" планів ЗСУ», «ЗМІ: США вважають Росію причетною до "зливу" даних про підготовку контрнаступу в Україні» (матеріал зі вказаним запозиченням з «Європейської правди»), «У соцмережі потрапила нова порція секретних документів США — ЗМІ», «Витік документів США оголив страх росіян перед українським контрнаступом — ISW», «У Зеленського прокоментували "зливи" документів: Типова гра російських спецслужб» (матеріал зі вказаним запозиченням з «Європейської правди»), «NYT оприлюднив секретну інформацію про війну Росії в Україні».

Об'єктивно переважна більшість цих матеріалів являла собою перепост або дублювання матеріалу іншого видання з невеликим рерайтом, та дублювалась між собою, або не вносила майже жодних нових відомостей до висвітлюваної теми. Як формальний привід для публікації виступали висловлювання політиків або представників влади, які за суттю своєю могли дублюватись в різних матеріалах. Наприклад, центральним лейтмотивом матеріалу *«В ОП кажуть, що злиті в мережу матеріали про український контрнаступ – підробка РФ»* є цитата М. Подоляка про те, що результати роботи російської розвідки переважно конструюється на основі фотошопу, в матеріалі *“ГУР: Злитий в мережу "план контрнаступу" — фейк і спецоперація Росії”* — цитати А. Юсова щодо того, що “найуспішніші операції російських спецслужб проходили в фотошопі”, в матеріалі *«У Зеленського прокоментували "зливи" документів: Типова гра російських спецслужб»* слово *«фотошоп»* замінили на *«компіляцію»*, але залишили однаковий сенс.

Якщо оцінювати тенденцію висвітлення теми за хронологічною послідовністю в межах цього видання, то маємо наступний характер: перші повідомлення — дуже стримані та обережні (фактично лаконічне інформування про сам факт зливу), два наступних матеріали брали за основу

цитати **М. Подоляка та А. Юсова**, конструюючи ефект заниженої небезпеки цієї події (“це все неправда, це фотошоп, воно нам ніяк не нашкодить”). Наступні три матеріали знов надали темі серйозного та навіть страхітливого відтінку. Якщо розібрати їх за головним сенсом, то виходить наступна картина:

1. «**Зеленський** провів Ставку, на якій також обговорювалась серйозність впливу зливу цих даних» — стримана констатація факту серйозного ставлення керівництва країни до подібних питань;

2. «Пентагон ніяк не коментує злив чи правдивість даних» — підвищення напруги та демонстрація серйозності питання, хоча наприкінці напруга знижується відсилкою до попереднього матеріалу з вказанням на «фотошопність» злитих відомостей;

3. «Новий витік секретної інформації занепокоїв Міністерство оборони США та додав неспокою до ситуації, яка, схоже, зненацька застала адміністрацію **Джо Байдена**» — підсилення напруги та вказівка на серйозність проблеми як такої (вперше використовуються слова такої виразної негативної конотації, як «занепокоїв», «застала зненацька», «завдати величезної шкоди», «аналітик назвав витік кошмаром», «витік секретних документів є "значною дірою у безпеці", ”хотів завдати шкоди зусиллям України, США та НАТО”), втім цей матеріал теж завершується на відносно позитивній ноті “Командир батальйону Національної гвардії України, підполковник **Юрій Береза** вважає, що на подібні новини про витік інформації не варто звертати уваги”, що має дещо збавити фінальне напруження читача.

Три останніх матеріали знов приходять до посилу «несерйозності» цієї проблеми. Спочатку висловлюється та обґрунтовується думка, що злив цих відомостей є проявом страху та слабкості ворога, потім — що метою зливів було бажання посіяти паніку та внести розкол в українське суспільство, і,

зрештою, в останньому матеріалі стверджується, що злиті матеріали не тільки не шкодять Україні, але й «демонструють виснажену російську армію, яка воює в Україні, і глибоко скомпрометований військовий апарат».

З усіх перерахованих публікацій лише одна має вигляд більш-менш аналітичного розгляду проблеми, інші є просто лаконічним інформуванням або «коментарем на коментар» вповноважених осіб.

Зрештою можна зробити висновок, що **«Українська правда»**, як і більшість ЗМІ цього типу, робить ставку на динамічне та активне інформування, навіть якщо це буде значити відсутність новизни, рерайт чужої новини або повтор власного матеріалу. Аналітика майже не присутня, якість самих матеріалів також підпадає сумніву. В мінуси можна занести непослідовність в головних тезах, накручування драматизму та слабку журналістську роботу. До переваг варто віднести дотримання зрештою позитивних посилів. Журналісти не робили з інфопривода «гучну сенсацію», «скандал» чи «жахалку» (що було актуально для журналістських матеріалів більш раннього періоду), і зрештою вирішили дотримуватись лінії «ситуація не дуже приємна, але вона більше шкодить ворогу, аніж нам». **«Українська правда»** не сіє паніку, але й не дуже дотримується етичних стандартів журналістики, не працює на формування медіаграмотності аудиторії, втім все ж залишається в межах створення позитивного іміджу української влади та представників наших силових структур.

Значно менше разів тема злитих відомостей Пентагону підіймалась на сторінках **«ВВС: Україна»**. Цих матеріалів всього два.

У статті *«У соцмережі злили плани США й НАТО щодо підготовки українського наступу — NYT»* розповідається про сам факт зливу інформації, що саме містилось в оприлюднених документах, як цю інформацію прокоментували експерти, як на витік відреагували представники Росії та України. Це інформаційна стаття з великим вмістом аналітики, яка

має великий обсяг та не дублює інформацію інших джерел, привносячи значний елемент власної журналістської роботи. Помітними є якісний та професійний підхід, нейтральна лексика, відсутність передчасних оцінок та висновків, всебічний розгляд проблеми в межах отриманих на той момент відомостей.

Стаття *«Витік секретних документів про війну в Україні: що відомо і як це сталося»* має вигляд великого аналітичного матеріалу, який майже не дублює, але значно розширює відомості попередньої публікації. Журналіст чітко структурував всю інформацію під наступними заголовками: (вступ), «Що у документах?», «Як стався витік», «Чим це загрожує», «Що було у першій порції злитих документів», робляться певні висновки. Матеріал справді аналітичний та якісний, висвітлює питання з різних сторін і будується за принципом аналітики та інформування, без створення якогось емоційного підтексту. Певним натяком на «негатив» можна вважати цитату: *«В анонімному коментарі Washington Post високопоставлений український чиновник розповів, що витік розлютив київське військове та політичне керівництво, яке прагнуло приховати від Кремля вразливі місця, пов'язані зокрема з нестачею боєприпасів»*. Вважаючи, що цей коментар був анонімним і ніде, в жодному іншому матеріалі інших ЗМІ навіть натяку на цей коментар нами знайдено не було, вважаємо цей момент дещо сумнівним та таким, що викликає певні питання щодо журналістської роботи автора статті. Найбільшою мірою проблема полягає в тому, що ця цитата наведена як фінальна, що підкреслює її інтонаційно, та немає жодних обґрунтувань в межах самого власне матеріалу, тож вона здається дещо чужорідною йому.

Отже, порівняння підходів до висвітлення обраної теми дозволило нам зробити відповідні висновки. Щоденні Інтернет-видання типу *«Української правди»* демонструють не дуже якісну журналістську роботу та роблять ставку на максимальне «вижимання» теми задля заповнення власних

сторінок. Інфопривід для багатьох публікацій є сумнівним та мінімальним, аналітика майже не присутня, елемент інформування також викликає багато питань. Втім позитивним моментом є те, що видання робить ставку на позитивний підтекст новини, репрезентує її як таку, що не варта панічних настроїв та песимізму для читача. З іншої сторони, такі авторитетні видання, як **«ВВС: Україна»** висвітлюють матеріали менше разів, зате більш повно та аналітично, розглядаючи його з різних сторін та виконуючи справді професійну журналістську роботу. Можна стверджувати, що видання спрямоване на формування медіаграмотності українців, вміє користуватись власним авторитетом, але все ж демонструє і власні недоліки, які, можливо, пов'язані з намаганням збалансувати занадто позитивне та легковажне ставлення до теми зі сторони інших українських Інтернет-видань.

Юлія Унгурян

ВИСНОВКИ

Метою цієї курсової роботи було створення трьох журналістських матеріалів в межах теми: «Повітряні тривоги, російські ракети, «шахіди»...»: про правила життя в умовах воєнної реальності», які змогли б розкрити певні її аспекти та продемонструвати актуальний стан речей та явищ. Дослідження питання дозволило виявити три найбільш вдалих теми для журналістських матеріалів та форм для їх втілення.

Інтерв'ю (монолог) на тему **«Стратегії виживання під окупацією: досвід Василевської волонтерки»** було взято у жительки м. Василівка Запорізької області, яке потрапило під окупацію 28 лютого 2022 року та досі не було звільнено. В інтерв'ю розповідається про складнощі, з якими довелось зіткнутись при окупації та дані поради, які допоможуть вижити під окупацією (сформульовані з власного досвіду інтерв'юваного).

Для статті **«Щоденні виклики прифронтового міста» (на прикладі Запоріжжя)** було запрошено експерта, капітана ДСНС Ігоря Мирославовича Павелко, який не тільки дозволив розкрити та описати актуальні проблеми міста Запоріжжя, але й вказати на аспекти, які можуть бути неочевидними для звичайних читачів, та на які варто звернути увагу (в тому числі — і в контексті подальших журналістських напрацювань, в першу чергу — розслідувань та аналітичних статей, які здаються найбільш вдалими в цьому контексті).

Було здійснено тематико-хронологічний огляд матеріалів всеукраїнських ЗМІ (за темою: **««Злив» секретних документів Пентагоном»**). Він дозволив виявити характерну специфіку висвітлення однієї і тієї ж теми, в одних і тих же хронологічних межах в різних типах всеукраїнських ЗМІ, та зробити певні висновки щодо журналістської майстерності, дотримання етичного кодексу журналіста та професійності підходу до створення цих матеріалів.

ДОДАТКИ

Додаток 1.

Ілюстративний матеріал до огляду ЗМІ (приклади дублювання заголовку)

УКРАЇНЬСЬКА ПРАВДА

У Зеленського прокоментували "зливи" документів: Типова гра російських спецслужб

"ЄВРОПЕЙСЬКА ПРАВДА" — СУБОТА, 8 КВІТНЯ 2023, 12:56

Скріншот сайту видання «Українська правда»

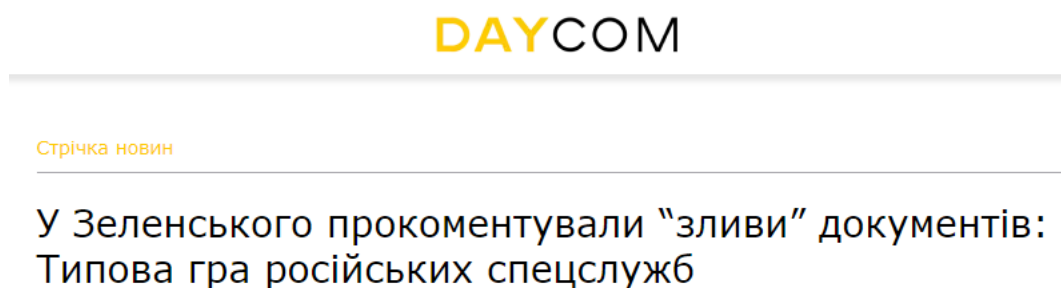
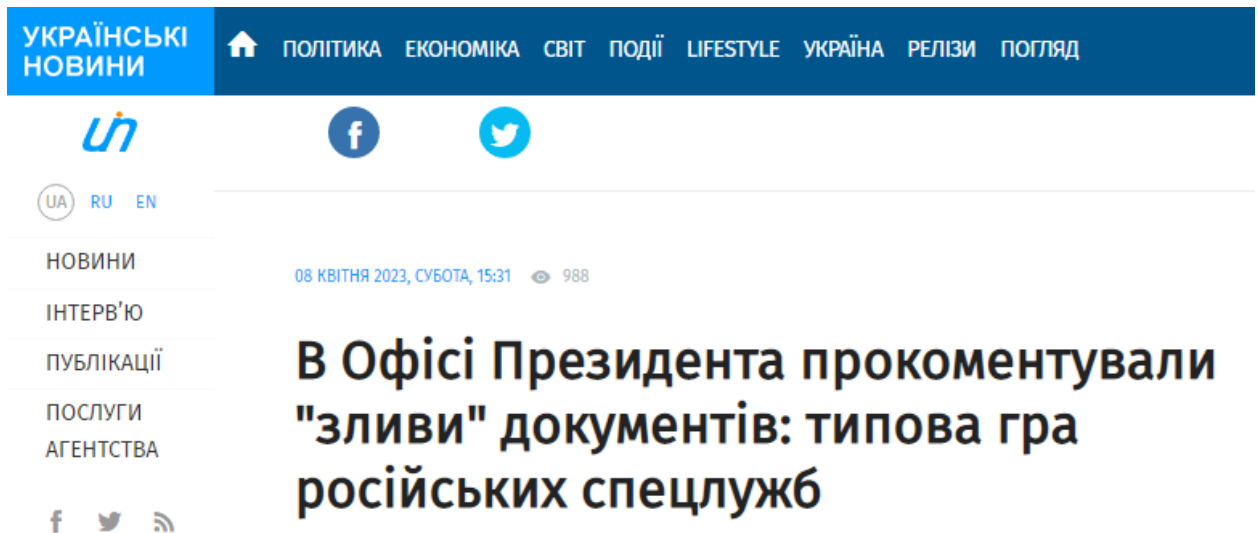

[НОВИНИ](#) [СТАТТІ](#) [ІНТЕРВ'Ю](#) [КОЛОНКИ](#) [АРХІВ](#) | [ЯДЕРНА ЗБРОЯ](#) [ВІЙНА З РФ](#) [ВСТУП ДО ЄС](#) [МІЖНАРОДНІ СУДИ](#)

У Зеленського прокоментували триваючі "зливи" документів: "Типова гра російських спецслужб"

СУБОТА, 8 КВІТНЯ 2023, 12:34

Скріншот сайту видання «Європейська правда»

Додаток 2.**Ілюстративний матеріал до інтерв'ю**

(фото інтерв'ююваного)

(фото інтерв'ююваного)

(фото з групи «ПВДЕНЬ ЧАТ (Васи́вка)»)

(фото з групи «ПВДЕНЬ ЧАТ (Васи́вка)»)

(фото з групи «ПІВДЕНЬ ЧАТ (Васи́лівка)»)

(фото з групи «ПІВДЕНЬ ЧАТ (Васи́лівка)»)

(фото з групи «ПІВДЕНЬ ЧАТ (Васи́лівка)»)